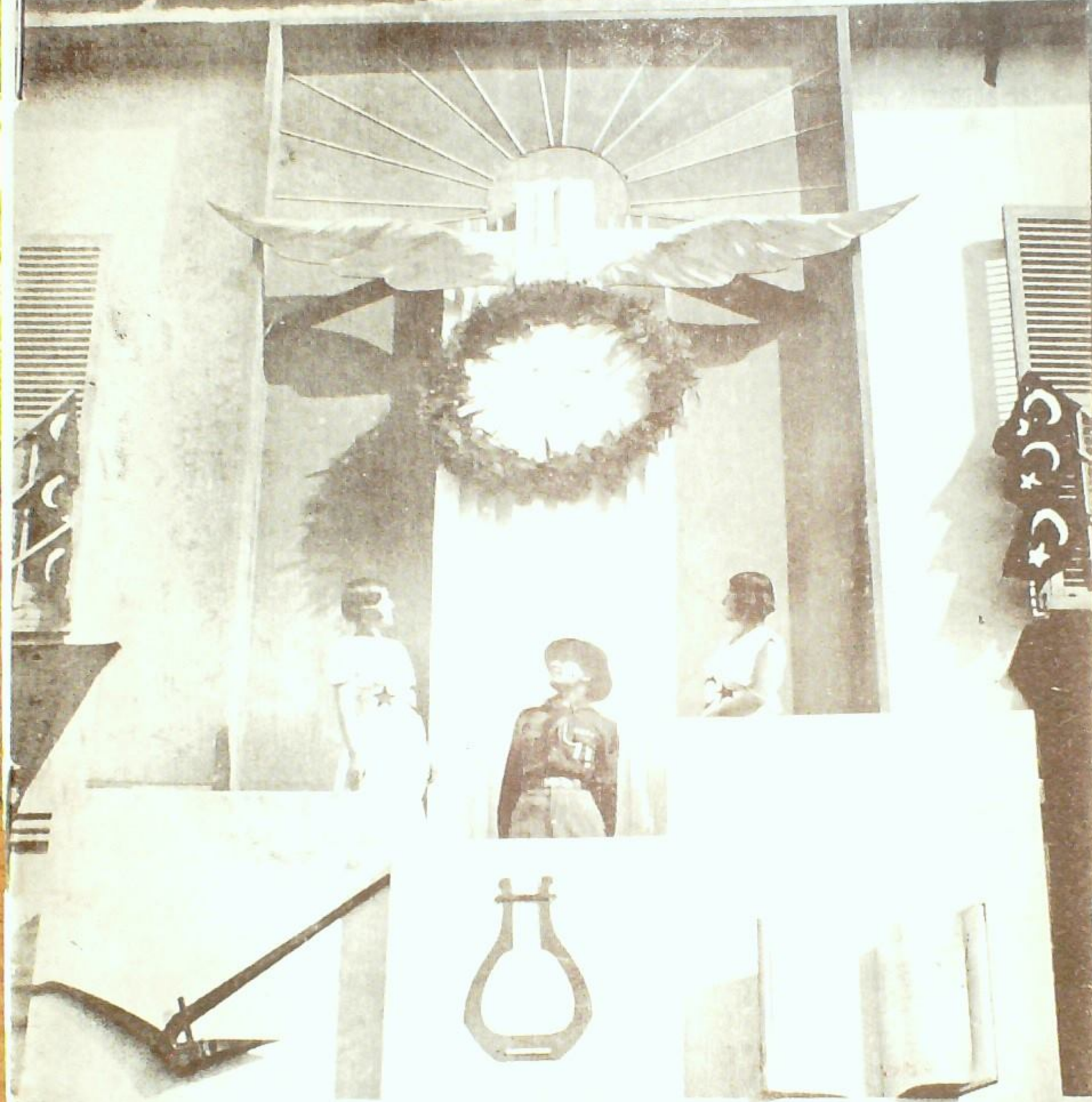

Görüşler

№ 2070

ADANA HAKEMİ

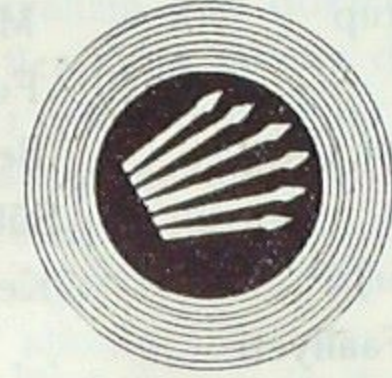
SAYI : 32 ŞUBAT 1941

Evimizin ilk açılış töreninden
bir görünüş.

Görüşler

ADANA HALKEVİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI: 32

ŞUBAT 1941

Halkevlerimizin açılış yıldönümleri dolayısıyla bütün arkadaşlarımızı tebrik eder, gelecek yıllarda daha verimli ve yüksek başarılar dileriz.

İÇİNDEKİLER

Halkevinin İnkılâp Vazifesi
Tereddüt (Şiir)
Uludağdan Çukurovaya
Trahom ve Neticeleri
Dağlar Başında (Şiir)
17 nci Asırda Türk Sazları
Rüyalar (Şiir)
Daima Böyle
Türk Kadını
Balıkçı ve Kıyı (Şiir)
Kök
Folklor Denemeleri
Ayşeden Kocasına (Şiir)
Çirkin Birşey ve Mektup
Yuvamın Kuşu (Şiir)
Bilmelisin Niçin Geldim (Şiir)
Mehtap ve Dizi (Şiir)
Derviş ve Seneler (Şiir)
Evimizin Bir Senelik Faaliyeti

Cavid ORAL
İbrahim ZEKI
Naci KUM
Dr. İzzet BILGER
Sabri DİL
Nasip ÇILOĞLU
M. Galip GÜVENDİK
M. DELİGÖNÜL
Türkân TÜRK MENOĞLU
Cengiz TURHAN
"Görüşler,,
Cemal Oğuz ÖCAL
Yusuf GÜLEN
Muzaffer TAYYIP
Fuat KUTBAY
Bekir SAYIN
Süleyman Şahin TAR
Kemal SADIK
.....

Geçen sene Evimiz yıldönümünde Atatürk Anıtına çelenk konurken

HALKEVLERİNİN İNKILÂP VAZİFESİ

Yazan : CAVID ORAL

Dünya tarihinin eşsiz ve büyük bir inkılâbını yapmış bulunuyoruz. Ve bununla kıvanç ve öğünç duyuyoruz. Zira hangi yönden bakmış ve incelemiş olsak Türk inkılâbının geçmişte ve zamanımızda yapılan inkılâplara üstün ve onlardan siyasî ve içtimai sahalarda çok gerekli olması itibarile de farklı olduğunu görüyoruz. Çünkü gerek tarihte gördüğümüz İngiliz ve Fransız ihtilâlleri ve gerekse zamanımızda vuku bulmuş olan bolşevizm, faşizm ve nasyonal sosyalizm gibi doktriner inkılâplar mâna itibarile ayrı ayrı kıymeller ifade ederse de, bu inkılâplar içinde şumul, hareket ve eser yönlerinde daha esaslı olduğu muhakkak olan İngiliz ve Fransız inkılâpları bile bizim inkılâbımızla maksat, gaye ve muvaffakiyetli eser cihetinden hiçbir zaman mukayese edilemezler. Eğer inkılâbı, bir millet hayatının zamanla ve hâdiselerin tesiri altında, ihtiyaçları karşılayan bir reaction'ı olarak kabul edersek Türk milletinin derin ihtiyaçlarından ileri gelme, muasır medeniyetin akışına ve icaplarına uymak hirsile, Atatürk ve İnönü gibi iki kudretli şefin idaresinde iyi hazırlanmış, iyi başlanmış ve iyi başarılmış muazzam bir eser olarak tezahür ve temayüz etmektedir.

İnkılâpların muvaffakiyetinde esas ruhun ve akidenin sağlamlığı ve müessiriyeti nazarı dikkate alınırca, Türk inkılâbının en karakteristik olan vasıflarının bu inkılâbı yaratmak ve başarmak için ne büyük rolü olduğu da kendiliğinden anlaşılabilir. Bir kere Türk inkılâbı hiç bir cihanşumul iddia ile ortaya çıkmamıştır. Onun iddiası yalnız Türk milletinin iskolastik zihniyetlerden kurtunularak, yükselmesini, gelişmesini ve olgunlaşmasını istihdaf eden ve yaşamak hak ve hayatını vadeden bir fikir ve prensip olmuştur. Ve bu fikir ve bu prensipler yedi madde ha-

linde ve inkılâbın sahibi olan Cumhuriyet Halk Partisinin siyasî programının başında tesbit edilmiştir. Şu halde yalnız Türk milletinin ruhuna, bünyesine ve tarihinin uzun ve tecrübeli safhalarına uygun renkli ve ahenkli bir surette tesbit edilmiş bulunan bu prensipler aynı zamanda partinin bir kültür şubesi olan Halkevlerinin de birinci ve esaslı vazifeleri olarak ayrılmıştır. Demek oluyor ki inkılâp vazifesi ikiye taksim edilmiştir. İnkılâbı parti yapmıştır. İnkılâbı işlemek, olgunlaştırmak ve perçinlemek te Halkevlerine bırakılmıştır. Şuhalde Halkevlerine hiç bir zaman küçümsenemeyecek derecede ağır ve basit görülemeyecek kadar ehemmiyetli bir millî ve vatanî ödev verilmiş demektir. Çünkü inkılâp yapmak hattızatında pek zor bir şey değildir.

Nitekim tarihte ve zamanımızda yapılmış fakat izi bile ka'mamış birçok inkılâplara tesadüf ederiz. Bu gibi inkılâplar ancak arkalarında anarşiden başka birşey bırakmamışlardır. Bunun için inkılâp dendiği zaman yapılan, muvaffak olan ve hayatîyeti emniyet altına giren yani millet tarafından benimsenen inkılâp akla gelir. Bizim inkılâbımız için hiçbir zaman en küçük bir endişe ve tereddüt duymağa mahal olmadığını söylemeğe bile lüzum yoktur.

Çünkü Türk inkılâbı ne ısmarlama inkılâb ve ne de bir inkılâp kopyesinden ibarettir. Türk inkılâbı şefler tarafından sezilen, görülen Türk milletinin hakikî istek ve ihtiraslarının bizzat kendisidir. Yani millet inkılâbıdır. Millet inçinden kopan gelen bir inkılâptır. Fakat buna rağmen inkılâbımızın prensipleri etrafında her zaman ve mütemadiyen derin halk tabakaları arasında konuşmak, halkla sıkı inkılâp temaslarını idame ettirmekte hiçbir zaman ihmal edilemeyecek bir inkılâp vazifesidir. İşte Halkevlerine bu inkılâp vazifesi yani bir Türk'ün ve Türk vatanı dâvası tevdi edilmiştir. Ve bizim gördüğümüze göre Halkevlerinin doğuş ve kurtuluşundaki temiz ve asıl gaye bundan başka bir şey değildir. O halde Halkevler, içinde bu dâvanın kudsiyetini ve ulviyetini idrak ederek mütevazi bir surette feragat ve fedakârlık içinde Türk Dili, Türk Tarihi, Türk musikisi ve Türk köylüsü için gününün bir kaç saatini hasretmiş bir münevver Türk gencinin bu kıymetli mesainin bilânçosu yapıldığı şu günde 23 Şubatta millî bir haz ve millî bir gurur duymakta ne kadar haklı değil midir?

CAVİD ORAL

Tereddüt

Bu diyar olsa gerek
Bu diyar,
Umudu saz damlarında eleyen,
Adağı meçhul kapılara sürmeleyen
Bu diyar olsa gerek;

Uzun, kır bakışlı sakalların boyunda
Tesbih tesbih dizilen seneleri
Ak donlu ceylanlara hayrat eden;
Ve hasleti adım adım terkeden
Bu diyar olsa gerek.

Bu diyar toplamış açılan kozaların
İplik iplik nimetini güneşten,
Şükür demiş, şükür ölenlerine
Nuranî taslardan şerbet göndermiş.

Ve takmış memesine, iyiliğinin
Güz düşünceli hoyrat çocuklarını
Emzirmiş, emzirmiş bitinciyedek...

— II —

Bu diyar olsa gerek
Çatısız hayallerin duvarlarına
Geceyi nasipsiz indirmiyen,
Sabahı gözlere renksiz vermiyen,
Bu diyar olsa gerek;

Sehri ruhunda soyan,
Orman orman dolaşıp ördüğü zembile
Onu kirlenmiş tenini koyan
Bu diyar olsa gerek.

Bu diyar, serdi günlerin limanına
Terle, toprak kokan nafakasını,
Ve bu diyar böldü en leziz meyvasını
Ve bu diyar böldü en leziz meyvasını

İbrahim Zeki

Uludağ'dan Çukurova'ya Bir Yolculuk Hatırası

Yazan : NACI KUM

Adana Müze Müdürü

Bursadan, Adana'ya naklim dolayısıyla Kânunevvelin ortasında başlayan yolculuğum, herkesin imreneceği, bir mevsim seyahati oldu. Göçebe kuşların soğuk iklimli yerlerden sıcak diyarlara benden önce göçmüş olmalarına rağmen bizim göçümüz de tam zamanına rastlamış bulunuyor.

Günlerdenberi Uludağ'ın başı dumanlı. Bursa ufuklarının gözü kararmış; bir çinkar, bir fırtına koparacaklara benzer savrukluklar, esip, yağmalar devam ediyor. Bursa şehrine henüz kar düşmemiş; fakat biraz yüksecik sırtlar beyaz kepenklere bürünmüş görünüyor. Bursa — Bilecik yolunda ilerliyen otomobilimiz, Yenişehir ovasını geçtikten sonra Boran'lı, fırtınalı ve oynak bir kar yağışı içerisinde süzülüp gidiyor. O, süzülüyor, biz arkada bıraktıklarımızın taze hasretile üzülüyoruz. Çok zaman evvel bir yürük çadırında, Takır Ahmed'in sazından dinlediğim gurbet türküsünün yankılarını çevremde duyar gibi oluyorum.

*Ya duman da vardır yüce dağların başında
Ya bizim de değil il âlemin başında
Arzum da kaldı şu illerin toprağında, taşında*

*Gitme durmam bellerin avcısı çekilsin
İnceğim göllerin don'u çezilsin
Kanadı bitmedik yavrular kalındı kal!..*

Bilecik dağlarına tırmanan makinemizin tekerleri patinaj yapmağa başlayınca, yaramazları zincirliyor, kösteleyiyoruz... Artık (Zincir bend) olan tekerlekler motörün azar ve homurtularına uysallık'a itaat ediyorlar.

Yüksek ve ârizalı sırtlar üzerinde kurulmuş olan (Bilecik) i bir hızda geçiyoruz. Çünkü: Bilecik istasyonuna daha 5 kilometremiz var. Demir yolu, Bilecik'in sarp yamaçlarına çıkamıyarak engin bir vadide kalmış ve orada (Yeni Bilecik) teşekkül etmeğe başlamıştır..

Tren kompartımanında Adana'lı bir yurddaşla bize henüz meçhul olan güzel memleketi hakkında konuşarak yol alıyoruz. Akşam karanlığı çöktüğünden, istasyonları yalnız aydınlıklarından tanıyoruz.

Eskişehirde bir az soluk alıyor, yola düzülüyoruz. Gece yarısı Afyon görünüyor.. Yeni başlamış olan kış, Afyon'da olgunlaşmış bir haldedir. Afyon kalesinin irtisamını, istasyonun sisli dekoru arkasından seçiyoruz. Dondurucu soğuğa rağmen "Kaymak şekerleri!..", satıcıları trenin etrafında çağırıyorlar. Afyon'un meşhur kaymaklı şekerleri bu soğuk mevsimde en iyi kaloridir, değil mi?

Biz ileriye ve yollar arkaya gidiyoruz. Mehtaplı bir sema ve uzun bir gece.. Sabah olmasını bilmiyor. Hayat ve yol arkadaşım hasta olarak bu yolculuğa iştirak etmiştir; uykusuz ve ıstırapla süren bu gece yolculuğu şairin şu beytini tekrarlatıyor:

«Şeb-i yeldâyi münecimle müvakkit ne bilür?»

«Müptelâ-yi gama sor kim geceler kaç saat!»

Karın beyaz örtüsü üzerine çarpan ay ışığı, nihayet tanyeri ağarışı ile imtizaç ederek ortalığa çok tatlı ve ahenkli bir manzara veriyor. Saat 8,30 da Konya'ya geldik. 1917 de ziyaret ettiğim bu tarihi şehre uzaktan hasretle bakıyorum. Burada kardan eser yok. Sabahın açık mavi seması altında (Kubbe-i Hadra — yeşil Kümbet) altında yatan büyük mevlâna Celâlettin'i ruhan ziyaret ediyorum. Şimdi yeşillenmiş olan (Alâettin Tepesi) nde vaktile yüksek Selçuk imparatorluğunun arslanlı ve çifte kartallı armalarile süslenmiş olan (Kasrı Alâeddin — Alâeddin köşkü) harabesine maziye düşünerek dalıyorum. Dünkü ve bugünkü hasretlerimi tatmin edemedim uğradığım bu diyarın düz, geniş ovası, Türk milletinin ruhundaki genişlik ve temizlik sahasını temsil ediyor. Sağda, solda çok uzak hudutları teşkil eden mor renkli küçük vamaçlar, beyaz bulut börgüleri altında uzaklarda yörünen bir deve kervanı kafilisesini andırıyor..

Ovalar, henüz kesilmiş ve biçilmiş ekin sapları izlerini taşıyor. Sonbahardanberi yağın yağmurlar sayesinde yeşermiş olan yaylın'arda yer yer hayvan sürüleri otlayor. Ovanın bazı parçaları su altında, yemyeşil ince kamış otlarile örtüü şurada, burada tek, tük yapraksız ağaçlar sırtıyor ve tek, çıplak, sivri tepelikler Mısır Ehramları şeklini çiziyorlar..

Konya ovası istasyonlarında trenimize katılan yolcular

arasında, sırtı keçe kundaklı çocuğunu taşıyan bir orta anadolu türk kadınının yüzünde, (Sakarya) meydan muharebesine mermi taşıyan Fatmacı'nın simasındaki emniyet ve fedakârlık hatları kuvvetle teressüm etmiş görünüyor.

Saat 10 da Karaman istasyonundayız. Bu tarihî şehir, yolumuzun solunda kalıyor. Düz ovada kurşun kubbeli zarif cami ve minarelerle süslenmiş şehrin sol tarafında kadim (Karaman kalesi) mazgal delikleri ve beden gediklerinden Karamanoğulları tarihinin sırlarını ifşa eden bir sırtışıle uzaktan bakıyor. Şehrin sağ müntehasında mahrutî kubbeli bir kümbet ve pek az miktarda şuraya, buraya serpilmiş kavak ağaçları var. (Pof).

Boyuna hız alan ve koşan lokomotifimizin puf puf layarak geçtiği bu çıplak orta yayla manzarası ortasında, yaylanın gelecekte mamur bir (Kombina şehri olacak Ereğli) yolumuzun solunda kalıyor. Ereğli bez fabrikasının yüksek, sarı boyalı beton bacası istasyonun arkasından başını uzatmış hali ve istikbali muştuluyor. Şehirden uzaklaşırken fabrikanın bütün t e s i s a t ı, müstemilâtile meydana çıkıyor. Amele ve memurlar evleri burada yeni bir şehrin Nüvesini gösteriyor. Burayı da geçiyoruz.

Hava bozuk ve kışlı. Çıplak, ve çakıllı araziye bir akşam önce yağan kar beneklemiştir. Bir kaç istasyonu sakın geçiyor. (Çakmak) istasyonunda Diyarbakır—Adana (Kardeşgediği) istasyonundan itibaren kar tipisi ve sisi bize çevremizi göstermiyor. Bir saat sonra bu vahşi manzaradan kurtuluyor ve (Ulukışla) da Kayseri—Niğde hattile gelen yolcuları alarak Toros vadilerine giriyoruz. (Çiftahanlar) a doğru sayısız tüneller geçiyoruz. İki tarafı çam ve ardıç ormanlarile kaplı vadinin ortasında a k a n ç a y, b o z renkli ve köpüklü cereyanile inişe doğru son sür'atla ve trenimizle yarış yapıyor.

Çayın kenarından bir şose : Yarma, dolma, kıvrım ve eniş, yokuşlarile şimendüfere müvazi gidiyor. Artık tünel, tünel üstüne. Her tünel çıkışı bizi bol ve gür bir yeşillik sahasına ve ılık, berrak bir hava içine iletiyor. Buralarda kıştan ve kardan eser yok. Parlak bir güneş, solumuzdaki çamlıklara ve onun üzerinde hâkim bir tepedeki küçük köye projöktör tutuyor.

Bir az sonra (Pozantı) ya ulaşıyoruz. Burası yolumuzun sağında, vadi içinde şirin bir kasabadır. Buradan sonra, sayısı 30 u bulan inerken 20 dakika süren tünellerden geçerek (Hacı-kırı) istasyonuna çıkıyoruz; bu istasyon, tünellerin iniş sonudur. Parlak ve güneşli bir sema içinden Akdenizin Çukurovayı okşa-

yarak gelen ılık havasını ciğerlerimize dolduruyoruz

Artık kompartımanımızın penceresi bu hava ve manzara-ya açılmıştır. (Durak) istasyonu, okaliptüs ağaçlarının salkım dalları altında şirin bir villa gibi; taraçalarında güzel çiçek sak-sıları ve palmyeler uzun zamandır hasret olduğum bir çehre ile yüzüme gülümsüyor.

Güzargâhımızdaki çamlıklar arasında görünen (Harnup), (Zeytin), (İncir) ve (Mersin) ağaçları sıcak memleketler nebatat mıntakasına girdiğimizi anlatıyor. Saat 17 ye doğru (Yenice) istasyonuna geliyoruz. Burası : (Adana — Tarsus — Mersin hattının birleştiği ve ayrıldığı bir noktadır. Katarımızın bir kısmı burada boşalıyor ve diğer küçük bir katarı aktarıyor. Karşımıza diki-len (Hediyelik Tarsus Baklavası..) satıcıları bizi tatlı sözle ve tatlı nevale ile karşılaşmış oluyorlar.

Saat 18 de büyük ve şirin Adana'yı ilk defa gözüm görüyor. Engin, bereketli ve ılık Çukurovaya kavuşmanın heyecanile yukarıda adı geçen yörük sazının son faslını dilim tekrarlıyor :

«İne ine indik Çukurovaya
El kaldırıp durduk hakka duaya
Kadir Mevlâm erîştire sılaya
Haydi durnam bellerin avcısı çekildi
İndiğin göllerin donu çezildi
Bu güzel illere kalındı, kal!..»

Naci Kum

Trahom ve Neticeleri

— 1 —

Yazan : Dr. İZZET BİLGER

Adana Trahom Hastane
ve Dispanser Başhekimisi

— Hiç görmeyecek mi Bay Doktor? Biraz önünü görebilseydi, bir parça kendini idare edebilseydi bari....

Bunu; genç bir anne teselli kabul etmez bir ümitsizlik içinde söylüyor. Yanında on onbir yaşında gülbüz, sıhhatli bir yavru sessiz duruyor. Gözleri bir mermer kadar donuk ve manâsız.. Büyük bir sabırsızlık içinde ağızımızdan çıkacak ilk cümleyi bekliyor...

Bir diğeri : — Evvelce arasıra gözlerim kanlanır ve çapaklanırdı, amma beni pek rahatsız etmezdi. Beş sene evvel birdenbire gözlerim ağrıdı, bu ağrı günlerce devam etti; hiç gözlerimi açmadım Bay Doktor. O zaman gözlerimde çıkma var dediler. Ağrı geçtikten sonra gözlerimi açtım, açtım ama artık görmüyordum. O zamandanberi hiçbir şey göremiyorum. Ne yaptım para etmedi...

Bir üçüncü : — Senelerdenberi kipriklerim gözümün be-beğine batardı. Günün birinde gözlerim kanlanmağa ve ağrımağa başladı. Göz bebeğime batan bu kiprikler orada yaralar yapmıştı. Aylarca ağrı içinde kıvrandım. Şimdi, şimdi ancak ışığı görebiliyorum...

Bir başkası : — O verdiğiniz merhem biraz gözümü rahat ettirdi ama, yine o pus hiç gözümün önünden gitmiyor, bu pusu kaldırmanın bir çaresi yok mu acaba?.. Biraz, bir parçacık görebilseydim başka hiçbir şey istemezdim..

Bunu söyleyen genç bir kızdı; gözlerinin önüne gerilen o beyaz perdenin bir türlü kalkmadığından, kaldırılamadığından şikâyet ediyor..

Tıbbın büyük yardımının ancak bir hududa kadar oldu-

— 10 —

ğunu, ondan sonra artık vazifesinin bir teselli olduğundan haberi yok..

İşte her biri ayrı bir facia sahnesi gösteren dört hasta.. Trahomun fena ve korkunç akıbetine uğramış dört betbaht..

Görmüyorlar : Tabiatın bütün güzelliğini, sevdiklerini, hiçbir şeyi görmüyorlar ve ilelebet göremeyecekler... İdam hükmü yalnız mahkemelerde verilmez, trajedi yalnız sahnede gösterilmez.

Bir hastaya hiçbir zaman göremeyeceğini söylemek acaba idam hükmünden daha mı az korkunçtur?

Tesadüf ettiğimiz bu vak'alar bir trajedi sahnesinden daha mı az müthiştir?... Görmemek; görmek nimetinden mahrum kalmak.. Bilmem bunun acılığını kendi nefsinizde hiç hissettiniz mi?.. Bir dakika gözlerinizi kapayın ve artık hiçbir zaman göremeyeceğinizi düşünün... O vakit görmekle ne büyük bir nimete malik olduğunuzu ve görmemenin ne kadar acı bir istirap olduğu hissedersiniz. Bu öyle bir gece ki hiçbir zaman sabahı olmayacaktır. Orada bir daha şafak sökmeyecek, gurup olmuycak, yıldızlar parlamıyacak. Ebedi ve karanlık bir gece..

Ölüm, insanlar için tabii bir neticedir. Fakat görmeden yaşamak... Bu ne tahammül edilmez bir ıstıraptır Kolunu veya bacağını kaybeden bir insan da betbahtır. Fakat hayatla alâkasını yine kesmemiş ve onun zevklerinden yine hissesini ayırmamıştır. Başka bir hastalıkta nihayet insan şifa bulmazsa hayata veda eder; fakat görmeyen ve görmeyecek bir insan için omuzundaki ağır hayat yükünü karanlık bir zindan içinde senelerce taşımak mecburiyeti vardır. Bu betbaht başkalarının yardımına muhtaç ve ailesine bir yükür. Çalışmak ve kazanmak kabiliyetinden uzak, Devlet hazinesinde bir parazit ve müstehliktir. Bu yüzden her sene görülen zarar yüzbinlerce liradan fazladır. İşte bu kadar korkunç akibetler yapan Trahom denilen göz hastalığı senelerden beri yurdumuzda yerleşmiş ve bir takım yurddaşlarımızın görmek nimetinden mahrum kalmasına sebep olmuştur.

Trahom Yunanca (Traküs) kelimesinden alınmıştır. Traküs Yunanca pürtük demektir. İşte bu hastalık ta göz kapağının iç zarlarında bir takım pürtükler yaptığı için bu isim verilmiştir. Bu hastalığa Mısır Hastalığı, Göz Uyuzu gibi bir çok isimler de verilmiştir. Trahomun insanlar kadar eski bir tarihi vardır. Denilebilir ki insanların ilk tanıdığı hastalıklardandır. Bu-

— 11 —

laşıcıdır. insandan insana geçer, göz kapaklarının iç zarına mu-
sallat olur, uzun müddet orada yerleşir ve bakılmazsa muhak-
kak kör eder.

Eski Mısır tarihinde Papirüslerin üzerinde Trahoma ait
kayıtlar görülmüştür. Hintliler pek eski zamanlarda bu hastalığın
tedavisi ile uğraşmışlar, Yunan'lılar, Roma'lılar asırlarca meşgul
olmuşlardır. Bilhassa İbnisina ve Ebubekiri Razi bu hastalığa ait
eserler yazmışlardır. Bu devirlerde Trahom Avrupada hemen
hemen hiç tanınmıyordu. Tek tük vak'alarda pek dikkati çek-
miyordu. Bu hastalığın asıl membaı Şimalî Afrika (Cezayir, Tu-
nus, Mısır) ile Suriye, Irak ve Hindistandır. İşte pek eski za-
manlardanberi bu memleketlerle münasebette bulunan tüccarlar
hastalığı Avrupaya nakletmişlerdir. Fakat Trahom'un asıl Avru-
paya yayılmasına sebep Filistin ve Suriye'ye akın eden Ehlisalip
orduları olmuştur. Bununla beraber o zaman nüfus kesafeti az,
din muharebelerinden sağ kalp ta memlekeline dönen pek mah-
duttu. Avrupa ise derin bir cehalet uykusunda idi. Onun için
sinsi bir şekilde Avrupaya sokulan hastalık o zaman pek dik-
kati çekmedi.

1801 tarihinde Napolyon'un her cins milleti sinesinde top-
layan karışık ordusunun Mısır seferinden avdeti Avrupada sinsi
kalan Trahomu birdenbire alevlendirdi. Memleketlerine dönen
askerler Mısırdan aldıkları hastalığı Fransa, Belçika, İngiltere ve
Almanya aşılardılar. İşte ancak bu tarihten itibaren Avrupa,
dalmış olduğu derin gaflet uykusundan uyanabilmiş ve ehemmi-
yetli bir surette trahomla alâkadar olmuştur.

— Devam Edecek —

OKUYUCULARIMIZA,

Memleketimizin her köşesini alâkadar eden
Folklor Tetkikleri, San'at Tenkitleri, Güzel Şiir-
ler ve emsali yazılar için "Görüşler,, in sahife-
leri her zaman açıktır.

Yazıların: ("Görüşler,, Mecmuası yazı işleri
müdürlüğü — Adana Halkevi) ne gönderilmesi
rica olunur.

"Görüşler,,

Dağlar Başında

«Üstat Cenap Muhiddin'e»

Göğsünde hayat.. bahar gülümser
Her akşam tatlı rüzgârlar eser
Dağlar başında.. dağlar başında...

Âşına çıkan hep yıldızları
Sayarlar gece Türkmen kızları
Ayışığında dağlar başında...

Derin uykular rüyalı olur
Hakikat bile hülyalı olur
Ömür geçerse dağlar başında...

Uçurumlar var; uçsuz, bucaksız
Dumanlar çıkar nasıl ocaksız
Ateş, alev yok dağlar başında...

Yas çeker, ağlar kışın gizlice
Yörük kızları bahar gelince
Neş'e saçarlar dağlar başında...

Aşkın ateşi gizli yanarmış
Ferhad çok yalçın kayalar yarmış
Bir şirin için dağlar başında...

Dolu dizginle al atım geçti :
Çağlayan, coşan hayatım geçti
Mendires gibi dağlar başında.....

Sabri Dil

17nci Asirda Türk Sazlari (*)

Yazan : Nasip Çiloğlu

Çok yakın zamanlara kadar Garbî Avrupa, Türk müziği ve sazları hakkında hemen hiçbir şey bilmiyordu. Halbuki 17 nci asırda Hacı Kalfa ve 18 nci asırda Teoderini' den öğrenebildiklerimizden daha ne kadar çok bilinecek şey kalmıştı.

1922 Senesinde İstanbul'dan Rauf Yekta beyin Lavingnac'ın "Encyclopédie de la Musique,, eserine Türk müziği hakkında mühim bir makale verdiği doğrudur. Fakat o bile bu yazının mevzuu olan Evliya Çelebinin sazlar hakkındaki son derece kıymetli mutalâasını ihmal etmiştir.

Evliya Çelebi'nin seleflerinden bir kaçını mütalâa edersek onun kıymeti hakkında kaba bir tahmin yapmış oluruz. 15 nci asırda Ahmet oğlu Şükrullah yalnız dokuz sazdan bahseder. 15 nci asrın sonlarına doğru Al-Lâdikî yalnız 18 saz kaydedyor. 17 nci asırda Hacı Kalfa sadece 19 sazın bir listesini veriyor. Halbuki Evliya Çelebi 76 sazdan bahsediyor.

Evliya Çelebi'nin eseri sadece 17 nci asırdaki Türk müziğini aydınlatarak Türklerin ne şaşaalı bir saz topluluğu tanıdıklarını ve kullandıklarını ifşa etmekle kalmaz, bunlara bilhassa kendi gözüyle şahit olan bir müzisyen tarafından yazılmış olması itibariyle hususî bir kıymeti haizdir. (1)

Evliya Çelebi 1611 de doğmuştur. Ailesi Osmanlı padişahları nezdinde yüksek mevki sahibi kimselerdi; fakat Evliya Çelebi edebî hayata atılmak istiyordu. İlk olarak 1636 kadir gecesinde Ayasofya camiinde hafız olarak hayata atıldı ve dördüncü Sultan Murat'ın nazarı dikkatini celbetti. Sultan Murat, Çelebi'yi sarayına aldı. Edebiyata ve müziğe karşı olan yüksek kabiliyeti ile Çelebi derhal kendini sevdirdi.

Evliya Çelebi 1533 de Kahirede ölmüş olan Şeyh İbrahim Gülşani'nin talebesi Derviş Ömar Gülşani'den (2) müzik dersi almıştı. Evliya Çelebi bilgili bir müzisyendi; sesli ve sazlı müzikten başka İlmî-muşiki'ye de vakıftı. Sultan Muradın huzurunda

(*) Evliya Çelebi'nin "Seyyahatname,, si ve Meninski'nin "Thesaurus,, undan

(1) Henry George Farmer'ın "Turkish Instruments of Music in the 17 th Century,, eserinin başlangıç'ından alınmıştır.

(2) Ömar Gülşani 140 sene yaşamıştır.

ilk olarak bir Varsağı okuduğu zaman elinde, Sultan Murat'ın kendisine hediye ettiği, kıymetli taşlarla işlenmiş bir daire vardı. Çok muvaffakiyet kazandı ve derhal musahip mevkiine çıkarıldı. İki sene sarayda muhasiplik ettikten sonra Evliya Çelebi baş müezzin olarak seyahata çıktı.

Evliya Çelebi çalgıcılar ve okuyucular arasında bulunmaktan son derece zevk duyardı. Esasen Evliya Çelebi'nin tasvirleri bizzat bu sazları görmüş bir müzisyen tarafından yapıldığı için kıymetlidir. Bundan başka bu âletlerin teferruatını verirken Evliya Çelebi şair Nihanî Çelebinin "Saznamesine,, de müracaat etmiştir.

Evliya Çelebinin "Seyahatname,, sinin birinci kısmında musiki âletlerine tahsis edilmiş iki fasıl vardır. Bu fasılların birincisinde sazları yapanlar, ikincisinde de sazları çalanlardan bahseder.

1638 de Sultan'ın emriyle yazdığı "Evsafı Kustantiniya,, da 8000 âlet yapan, 4000 seyyar çalgıcı, 4000 na'at okuyucusu, 300 hanende ve 700 müezzinden bahseder. Bunların hepsi ayrı ayrı derneklere mensup san'atkârlardı. Her derneğin bir pîr'i vardır. Bu derneklerin en ehemmiyetlisi askerî mehterler'di. Bunlar 300 kişiydiler. Şehnamenin esatiri Cemşid'i bunların pîr'iydi. Bundan başka 40 kişilik bir mehter takımı daha vardı.

Evliya Çelebinin tasvir ettiği sazlar 4 kısımda mütalâa edilebilir :

1 — Ses veren maddelerden yapılmış sazlar : Çan, çingirak, Fincan, saz, zil, çagana, çalpare, ağız tamburası, şana.

2 — İhtizaz eden zarlardan yapılmış sazlar : Def, daire, küs, kudüm, nakkare, tablıbaz, çömlek dümbeleği, Eyyub dümbeleği, Yemen dümbeleği, cam dümbeleği, mukarrem dümbeleği, davul.

3 — Ağız sazları : Kaval, ney (battal, düahenk, girift, mansur, şah, bolahenk, battal, davudî, süpürge) , kaba düdük, arabî düdük, macar düdüğü, mehter düdüğü, çağirtma düdük, danakyu düdüğü, dilli düdük, mizmar düdüğü, musikal, safir, safirî bülbül, zurna, kaba zurna, cura zurna, asafî zurna, şahabî zurna, arabî zurna, acemî zurna, balaban, kırnata, kamış muzmar, tulum düdüğü, organun, mak m rahavî, derviş borusu, eyyüb borusu, efrasiyab borusu, pirinç boru, şişe borusu, nafir, turumpeta borusu, ingiliz borusu, luturiyan borusu, organun borusu, karaney.

4 — Telli sazlar : Çeng, kanun, santur, şîşhane, tanburi türki, tanburi şirvinyan, tel tanbur, kopuz, karadüzen, yunkar, yaltma, çartar, şarkı, çaşda, çuğur, süNDAR, ruda, rudu hanî, barbut, ut, şaştar, mugni, rubat, kemeñçe, iklik.

Evliya Çelebi, yukarıda isimlerini verdiğimiz sazların hepsini ayrı ayrı tasvir eder. Bunların hepsini burada vermeğe imkân olmadığı için, her cinsten en mühim olan bir tanesini vermekle iktifa edeceğiz :

1 — Çagana : İran'da Şehname'nin Sukuda'sı tarafından icat edilmiştir. Avrupa Türkiye'sinde taammüm etmiştir. 200 çagana çalgıcısı vardır. Çagana eski bir Türk sazıdır. 18 inci asırda Türklerden Avrupa askerî bandolarına intikal etmiştir. Bunun basit bir şekline dilli maşa denilir. Dilli maşanın her kolunda üç dil ve her dili üzerinde bir zil bulunur.

2 — Daira : Yuvarlak, zilli bir defdir. İlk olarak def üstadı, Amr İbni Umayya Danurî tarafından Süleyman ile Belkis'in düğününde çalınmıştır. Daira yapan 10 atölye ve 55 usta vardı. Daira çalan 500 çalgıcı vardı. Mazhar denilen bir cins def dahı vardır ki, bunda zil yoktur. Bu dairevî sazlara Türk ve Acem sanatında sık sık tesadüf edilir.

3 — Zurna : Cemşid tarafından icat edilmiştir. Kendisi her sabah erkenden zurna çalardı. Bu alet, Türk askerî bandosunun en baş sazıdır. Muhtelif cinsleri vardı. Borusu tahtadan yapılmıştır. 7 atölye ve 40 yapıcısı vardır.

4 — Tanburu Türki : İki telli Türk tanburu, Maraş'ta tanburî Müzevvir Ahmet tarafından icat edilmiştir. Tanburu Türki, bizzat Evliya Çelebi'nin de çaldığı ve Türklerin en çok sevdiği fevkalâde bir sazdır. 17 nci asırda tanbur çalan 500 çalgıcı vardı.

Bu sazların pek çoğu bugün tarihe karışmış, diğerleri de zamanla tekâmül ederek eski şekillerini kaybetmişlerdir.

Mektup

— VII —

Üç şarkısı vardı dudaklarımın
Üç parça ateşti.
Ürpermelerimle derdim; o yakın
Ölüm maha taştı.

Hasretlerimin ki hatıraları
Bir gülüştür şimdi.
Ah.. O tahayyülde kimdi baharı
O içenler kimdi?

Sonuncu şarkımı dinliyeceksin
Birlikte sükûnla.
Belki güleceksin, inliyeceksin
Birlikte sükûnla.

Süleyman Şahin Tar

DİZİ

Neylesem kâinatı zaten ben bir zerreyim.
Varlığım değil yeni, varlıkla bir kerreyim.

•

Zaman beni emiyor, bende kalan bir tasa
Aslına varacak mı tasadan kalan posa?

•

Ürpererek akşamla, akşamı emdi sular
Bir alevle görecek sular kömür rüyalar.

•

Bir mevsim kopyesidir bize gülen çiçekler
Çiçeklerin ardında bir alem bizi bekler.

Süleyman Şahin Tar

Türk Kadını

Boynunda ve Kollarındaki Sarı Altının Kara Toprakta Olduğunu Aklından Çıkarma!

Yazan : TÜRKHAN TÜRKMEÑOĞLU

Çukurovanın uçsuz bucaksız verimli tarlalarının içinde dizi dizi katarlanmış eli kazmalı işçilerin, tarlalarda iki büklüm olarak pamuk toplayanların, kızgın güneş altında düğün sürenlerin çoğunun kadın olduğunu kim inkâr edebilir.

Bundan evvel ve bundan sonra da Türk kadını erkek kadar, hatta, bazı ziraat işlerinde erkekten daha ziyade çalışır. Erkeklerin vatan borcunu ödemeğe gittiklerinde geçimin en belli başlı meşgalesi olan ziraat, kadınların umuzuna yüklenmiştir. Esasen köy çevresi içinde yapılan ziraattan kadının, köy çevresi dışında yapılan işlerin de erkek uhdesinde olması tamamiyle tabii iş bölümüdür. Yaradılıştan erkekten az kuvvetli olan ve çocuğu doğurup büyüten kadın ziraattan evvelki zamanlarda da erkek avlanmak veya yiyecek toplamak üzere ormana gittiği zamanlarda köyde kalmış ağlebi ihtimal evvelâ fide ve fidan dikmeyi, bilâhère çekirdek ve tohum dikmeyi keşfetmiştir.

Türk köyünün kadını yalnız (Mehmetcik) i doğurmak ve sütü ile büyütmekle kalmamış onu ta siperine kadar da anadolu kırında alınının teri ve gözünün yaşı ile yetiştirdiği buğdayı ile beslemiştir. Kucağında çocuğu ile düğün süren Türk kadını en inansız kalplere dahi anadolu Türk'lüğünün kudretini bir din gibi sokan en ulvî ve veciz manzaradır.

İstibdat ve meşrutiyet devirlerinin ziraat mektepleri masa başında oturarak müracaat edenlere biri birini tutmaz malûmat ve rakamlar veren, mıntakasının köylerini harita üzerinde dahi aramamış olan şehirli memur yetiştirmekten ileri gidemedi.

Cumhuriyet idaresi ziraat tedrisatına da köye hizmet edecek şekilde islâha çalışıyor. Bu arada büyük bir ehemmiyetle itibara alınması icap eden bir mevzu köy kızını ve köy kadını şehirleştirmeden kısa ve uzun kurslar ve mekteplerle bilgili çiftçi olarak yetiştirmektedir.

Çok şehirleşmiş memleketler harp esnasında yiyecek temininde de büyük güçlüklerle karşılaşır. Şehirli memleketlerden ekilebilir toprağı nüfusuna nisbetle çok olanlar dahi ziraat-

Balıkçı ve Kıyı

Islak paçalarını sıvamış dizlerine,
Bir balıkçı geliyor akşam üzeri yine,
Kayalık ve gölgeli kıyıda yavaş yavaş,
Kimbilir gözlerinde birikmiş kaç damla yaş?
Kimbilir ona nasıl güç geliyor bu kazanç?
Kulübeciğindeki yavruları belki aç.
Yemi uzun kargıyı ve kulplu sepetini,
Koydu kaya üstüne çıkardı ceketini;
Biraz denize baktı biraz düşünüp durdu,
Taht yaptı bir kayayı sultan gibi oturdu.
Balıkları yemledi yaktı sigarasını,
Sonra denize attı elinde oltasını,
Şimdi gözleri suda ve mantarı kolluyor.
Bilmem dünyada ne var bu beklemek kadar zor?
Gün çekildi dağlardan her taraf oldu ıssız,
Akşam oldu nerdeyse doğacak gökte yıldız,
Ne denizde bir kayık ve ne de esen rüzgâr,
Kıyıları bekleyen yalnız bir balıkçı var...

Cengiz Turhan

larını kâfi derecede makinalaştırmazsa yiyecek sıkıntısına uğrarlar. Çünkü erkek çiftçilerin çoğu askere gider ve köy ordu ihtiyacından artan fazla mahsulü müstehlik şehirlere yetmemeğe başlar.

Halbuki yurdumuz bu tehlikelerden tamamen masundur ve ziraat yurdudur. Şehircilikten fazla köycüyüz.

Nüfusumuz ne kadar çoğalırca çoğalsın o nisbette toprağımızda çoktur. Bu toprağın boş kalmaması için devlet köylü ile bir el birliği yaparak ziraatın makina ile yapılması için milyonlar feda etmektedir. Dün orakla yüz kişinin bir günde biçemediği ekinleri bu gün patozlar bir günde bitirmektedir.

Hudut boylarında vatan ve namusunu bekleyen mehmetciklerin yiyeceğini giyeceğini temin etmek ordumuzla iş birliği yapmakta Türk kadınının vazifesi vardır. Vatan için istiklâl için süngü harbine girmiş, arkasında, gülle başında Türk bayrağı, elinde bomba ile siperlerden siperlere emekleyerek çalışmış olan Türk kadını, kocasına, çocuğuna ve bayrağına sarıldığı gibi kara toprağı daha fazla sarıl, kırmızı altunlar yarat. Dünyanın en büyük adamını yetiştirmek sana nasip olduğu gibi tarlalarının sınırlarını da ekmek sana nasip olmalıdır.

K Ö K

Biliyoruz : Canlı şey doğar ve ölür. Fakat yanlış... Doğar ama keyfile ölmez; öldürülür. Dil alışkanlığı bize "öldü,, dedirtir. Onu dış âmillerdir ki mahveder : Mikroplardan yırtıcı hayvanlara kadar...

Hayvanları bırakalım. Onlar dıştan hucuma daha maruzdurlar. Yaşiyor ağaçlar vardır ki doğum yıllarını kutlasalardı, ilk Firavn da sağ olsaydı, aynı günde kutlarlardı : SEQUOIA..

Bu ağaç dış düşmanlarının çoğundan, belki % 97 sinden korkmaz. Yani kendisine fenalık yapamazlar. Yaşlanmaktan ölmez; çürüyüp devrilmez. Mikrop, hastalık onu öldüremez.

Yalnız üç katili vardır :

Yıldırım, Yangın, Balta....

**

Milletler de böyle olsa gerek. Fert, sayısız dış amillerile ölebilir. Yıldırım ve yangınla da, esamisi okunmayan, beş on tane mahvolabilir. Fakat, gözü kör olası, baltayı ne yapalım? Daha doğrusu kör-baltayı?.

**

Öyle ağaç var ki dibinden kesilirse bir daha filiz vermez; ölür; yani öldürülür. Kökünden sökmeğe hacet yok: Çam.

**

Yenilik yapıyoruz; yani **budama!** Dikkat edelim. Binlerce yıldır yaşıyoruz. Dıştan birçok tesirler dallarımızı kurutmuş, yıldırımlar yakmış, mikroplar çürütmüş olabilir. Budayalım derken filiz vermesini beklediğimiz kökü unutmayalım!

**

Geçen nüshamızda "Folklor denemeleri,, sayfasına Şiran (Gümüşhane) kazası ve havalisine ait tetkik muhsulü bir eserin başlangıcını koymuştuk. Muhtelif folklor branşlarına ait olan bu esere bu nüshamızda "Ata sözleri,, ile başlıyoruz.

Çetin ve yorucu gayretin meyvesi olduğu şüphe götürmeyen bu emeğin sahibi arkadaşımız Cemal Oğuz Öcal'ın elini sıkarken bu eseri kendi hesabına bastırmayıp memleketimizin her tarafında okunan "Görüşler,, de neşrettirdiği için de teşekkür ederiz.

"Görüşler,,

Folklor Denemeleri :

BİRİNCİ BÖLÜM

Derleyen ve Yazan :

Cemal Oğuz ÖCAL

— A —

1. Atta karn, yiğitte burun.
2. Atta perçem, yiğitte burun.
3. At, at olana kadar sahibi mat olur.
4. Atın ölümü arpa dan olsun.
5. At bulunur meydan bulunmaz, meydan bulunur at bulunmaz.
6. At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.
7. At elin, torba emanet.
8. At ile avrat yiğidin bahtına.
9. Ata binmeden ayaklarını sallama.
10. Atı alan Üsküdar'ı geçti.
11. Ata binen nalını, mihini arar.
12. Attan indi, eşeğe bindi.
13. At binenin, silâh kuşananın.
14. At izi, it izine karıştı.
15. At ile arpa bir arada durmaz.
16. Atta karn, itte kurum, yiğitte burun.
17. Al gülüm, ver gülüm.
18. Astığı astık, kestiği kestik.
19. Aç gözünü, açarlar gözünü.
20. Ağır ol, batman gelesin.
21. Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
22. Anadan olur dana, başa yakılır kına.
23. Ana, yürekten yana.
24. Ağlarsa anam ağlar, gayrisi yalan ağlar.
25. Ateş düştüğü yeri yakar.
26. Ateşle barut birarada durmaz.
27. Allah adamın gönlüne göre verir.
28. Acın gözü ekmekçiyi kurutur.
29. Acıyan ne olsa der, acıkan ne olsa yer.
30. Aç gözlülük yapma.
31. Acın karnı doyar, gözünü doyuz.
32. Açık ağız aç kalmaz.
33. Acı soğan yemedim ki ağızım koksun.
34. Armut piş, ağızıma düş.
35. Armudun iyisini ayılar yer.
36. Armudun sapı var, üzümün çöpü var.

37. Arı bal alacağı çiçeği bilir.
 38. Arı kadar eri olanın dağ kadar yeri olur.
 39. Arık öküze bıçak çalınmaz.
 40. Aza nere gidersin demişler de, çoğun yanına demiş.
 41. Az veren candan, çok veren maldan.
 42. Azığı tükenmedik yiğit olmaz.
 43. Aşını, eşini, işini bil.
 44. Aş taşınca kepçeye baha yetmez.
 45. Az yaşa, çok yaşa, akibet gelir başa.
 46. Az ver çok yalvar, çok ver hiç yalvarma.
 47. Az ye de bir hizmetçi tut.
 48. Az ye de bir uşak kullan.
 49. Ağlamayan çocuğa meme vermezler.
 50. Ağrısız baş mezarda gerek.
 51. Azıcık aşım, kaygısız başım.
 52. Akacak kan damarda durmaz.
 53. Ağlaya ağlaya yırtıldık, şüşsizden kurtulduk.
 54. Ağaç yaş iken eğilir.
 55. Alan, satandan umar.
 56. Alanla satan bilir, al gelinle yatan bilir.
 57. Akşamın işini sabaha bırakma.
 58. Akşamın hayrından sabahın şerri yeğdir.
 59. Âlet işler, el öğünür.
 60. Alçak eşeğe kim olsa biner.
 61. Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
 63. Analar neler doğurur.
 64. Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi.
 65. Anamızı rüşvetle işret ağılatır.
 66. Ayran içtik, ayrı düştük.
 67. Avcı avında, demir tavında.
 68. Avcı avında, yolcu yolunda gerek.
 69. Ay var yılı besler, yıl var ayı besler.
 70. Aç ayı oynamaz.
 71. Aç köpek fırın deler.
 72. Aç, anan ise de kaç.
 73. Aç tavuk kendini buğday pazarında görür.
 74. Açlık ile tokluğun arası yarım yufka.
 75. Adam adama lâzım olur.
 76. Adam bilir, adam kıymetini
 77. Adam adamı bir kere aldatır.
 78. Adamın iyisi alış verişte belli olur.
 79. Adamakla mal tükenmez.
 80. Adı çıktı doksana inmez seksene.
 81. Allahtan korkmaz, kuldan utanmaz.
 82. Az kaldı, maraz kaldı.
 83. Alışmış kudurmuştan berterdir.
 84. Abdestsiz dedeye namaz dayanmaz.
 85. Ateş olan cirmi kadar yer yakar.
 86. Ağzı var, dili yok.
 87. At kaçtı, torba düştü.
 88. Abdest sorduğun beynamaza bak.
 89. Ayağımı yerleyim, gör sana neler eyleyim.

90. Ayağını yorğanına göre uzat.
 91. Ayağını denk al.
 92. Ayak sıcak, baş serin; düşünme derin, derin.
 93. Asil azmaz.
 94. Aslı neyse, nesli de o.
 95. Ashını saklıyan haramzâde.
 96. Asılzâdeden kemlik gelmez.
 97. Asil var iken, vekil aranmaz.
 98. Ahmak kazanmış, akıllı yemiş.
 99. Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.
 100. Ar eden kâr etmez.
 101. Arsız neden arlanır, çul da giyse sallanır.
 102. Ar, namus, tertemiz.
 103. Arı satmış, namusu della la vermiş.
 104. Ârif isen ar eyleme, zikri ni inkâr eyleme.
 105. Ârif olan anlar, eşek olan dinler.
 106. Ârife tarif lâzıl değil.
 107. Ârif isen bir gül yeter kok mağa, eşek isen bir bahçeyi yıkmağa.
 108. Anlayana sivri sinek saz, anlamıyana davul zurna az.
 109. Aş buldun mu giriş, iş buldun mu siviş.
 110. Arayan belâsını da bulur, Mevlâsını da.
 111. Allah uyuz versin de tırnak vermesin.
 112. Altının kıymetini sarraf bilir.
 113. Altının kıymetini sarraf bilir, yaranın kıymetini cerrah bilir.
 114. Altın pas tutmaz.
 115. Altın çamura çökmekle pul olmaz.
 116. Anan, atan kim? Yakın komşu.
 117. Ay aydın, hesap belli.
 118. Ayranım ekşi diyen olmaz.
 119. Ayranı yok içmiye, tahtı-ravanla gider....mıya.
 120. Az tama, çok ziyan getirir.
 121. Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
 122. Aynaya bak da kendini gör.
 123. Anandan evvel ahıra koşma.
 124. Ayvaz kasap, hep bir hesap.
 125. Asil, dalından asil.
 126. Asil alması zordur, saklaması kolaydır.
 127. Anca beraber, kanca beraber.
 128. Açıkte sinek konar.
 129. Açıkte menzile, kim ağlaya kim güle?
 130. Ali, boyu uzun kavak dalı.
 131. Âdet töredir, olmiya gör redir.
 132. Alış, veriş miskalle; dostluk kantarla.
 133. Araba durur, yük inler.
 134. Artık ne isteriz? Şah, balaban besleriz.
 135. Alan razı, satan razı; arada ne yitirdi kuyruklu tazi?
 136. Akıl, akıldan üstündür.
 137. Akılsız baş, nidecek traş?
 138. Akılsız kafanın taban çeker zorunu.
 139. Akılsızın şaşkıını, beyaz giyer kış günü.
 140. Akla gelmiyen, başa gelir.
 141. Akıl olmayınca neylesin sakal, insanı dağlara düşürür çakal...

Ayşeden Kocasına

Ayrılah aylar geçti, gözümüz Mehmedi bekler
Gelmiyorsun, gelme, fakat, sağlığından haber gönder.
Boşa gitmez Tanrımıza yakardığımız dilekler.
Allah sana Hızır Mehmed, merhum ATA ulu önder.

Bak; beşikte bıraktığın altı aylık minik Tosun
Şimdi yaşına geliyor, sana duaya başladı.
Kaşlar kara, gözler elâ, vücut tombul sanki, osun.
Allahım kem nazarlardan onu Türk'lüğe korusun.

Seni yurda bekçi deye elimden alıp gittiler,
Bu acı ayrılık bana, en tatlı bir acı oldu.
Ayşen, böyle bir acıyı Tosun için bile diler
İSTİKLÂLE susayanlar böyle murada erdiler.

Bizi düşünme Mehmed'im, sakın üzüleyim deme
Sen gideli çok rahatız, köyün sıcak bağrındayız.
Tosun yuvak (1) gibi oldu, görmedi hiç sütsüz meme.
Mektubunda komşulara sakın sitemli söyleme.

Kış geliyor soğuk seni yakar deye hediyeler hazırladım.
Bir kutuya pekmez koydum kapağını da sırladım. (2)
Ayrıca bir pakette de yün çoraplar, eldivenler
Gerisini saymayayım, daha neler, daha neler...

Ne yapayım sabırsızım, ağzımda bakla ıslanmaz
Söylemeden geçemedim. Hediyemi açar açmaz
Yün çoraplar arasında gök boncuklu bir kise var
İşte, onun içinde ki Tosunu'nu bağrına sar.

Bizi düşünme Mehmedim vazifen bizden üstündür.
Tosunu'nu, Namusu'nu, Bayrağı'nı Toprağını
Korumağa koşan erler, bizlere sonsuz bir ündür.
O, vakarlı bakışınla, daima TÜRKLÜK bütündür...

1 — Toprak damlarının akması için kullanılan taş merdane. 2 — Lehimlemek.

Yusuf Gülen

142. An beni bir koz ile, o da çürük çıksın.
143. Al iki bişi, ver iki bişi; ödünç bu dünyanın işi.
144. Altının tucu (Tuncu) kaldı, insanın pici (Piçi) kaldı.
145. Ağlarsa gözü var, gülerse yüzü var.
146. Anlamaz dosttan yağdır Nikola, her gelip geçtikçe der galespera.
147. Ayıkla pirincin taşını.
148. Arap eli öpmekle dudak aşınmaz.
149. Acele işe şeytan karışır.
150. Analı kuzu, kınalı kuzu.
151. Azan, başını yer.
152. Aptaldan Paşa, tahtadan maşa olmaz.
153. Âşıklık başa belâdır.
154. Atta, itte, avratta, yurtta yövüm (Uğur) vardır.
155. Arfe günü yalan söyleyenin bayram günü yüzü kara çıkar.
156. Avrat malı, kapı falağı.
157. Avradı er zaptetmez, ar zapteder.
158. Arpacı kumrusu gibi düşünüp durma.
159. Allah, doğrudan yanadır.
160. Akın adı var, karanın tadı var.
161. Ak akça kara gün içindir.
162. Âdet yerini bulsun, ölü kör bakar olsun.
163. Ali ile sarı, bir koca karı.
164. Arabın aklı, süpürkede taklı.
165. Allahümüne ferden, kendini sakın topaldan körden.
166. Allahın işine karışılmaz.

167. Allah kimseyi aç koymaz.
168. Allah deldiği boğazı aç koymaz.
169. Allah kimseyi muhanete muhtaç etmesin.
170. Al eline kalemi, yaz başına geleni.
171. Aynaya bak aynaya, yüreciğin kaynaya.
172. Atana rahmet, ceddine bulgur pilâvı.
173. Aç, tokun yüzüne bakmakla doymaz.
174. Altı bayır bayır, üstü çimen çayır.
175. Armudu yemez günahır der, tezeği yer mübahır der.
176. Al dediğin mal mirdar olur.
177. Atını sağlam kazığa bağla, ondan sonra Allaha tevekkül ol.
178. Attan düşmek yorgan, döşek; eşekten düşmek kazma, kürek.
179. Adamın her yorulduğu yerde han yaptırılmazlar.
180. Avrat si..... ten sonra kapağıya kilit asılmaz.
181. Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.
182. Ağzında kil ıslanmaz.
183. Akşamdan eser savurur; sabahtan yakar kavurur.
184. Ağaç dalıyla gürler.
185. Al Allah kulunu, zapteyle delini.
186. Atlı sığımış ta itli sığmamış.
187. Arıyı ya çalasın, ya bulasın.
188. Aç kalan vicdanını yer.

— Devam Edecek —

Çirkin Bir Şey!

"Görüşler,, in 30 cu sayısında Şükrü Enis imzalı neşrettiğimiz üç şiir bir mesele oldu. 31ci sayımızda da izah ettiğimiz gibi Şükrü Enis, bize 30cu sayımız çıktıktan sonra üç şiir daha göndermiş, ve *not* halinde "Çocuklar,, adlı şiir'in kendisine değil, Muzaffer Tayyip'a ait olduğunu yazmıştı. Biz de "Çocuklar,, değil "Bir Çocuk,, adlı bir şiir neşrettiğimizi yazmış ve yanlışlığın bizde olmadığına dair kendisini ikaz etmiştik.

Fakat, maalesef, mesele bu kadarla kalmadı. Zonguldak'ta Muzaffer Tayyip'tan aldığımız mektupta Şükrü Enis imzası altında çıkan "Sabah,, adlı şiir'in de kendisine ait olduğunu iddia ediyor. Hak aramak haktır ama şunu söyleyelim ki "kötü maksadınızın bulunmadığına,, kanaatini yazmakla beraber bunu yazdıracak kadar mecmuamız hakkında, içini şüphe ve zan kurdunun kemirdiğini görmeyi de esefle karşılız.

Yazdığımız gibi, mecmuamızın sayfaları yurddaşlarımızın yazıları için açıktır. Çankırı'dan gelen, güzel bulup neşrettiğimiz bu şiirlerin imza sahibinin olmadığını kim kestirebilirdi ki?!

Bu çirkin mesele dolayısıyla okuyucularımızı rahatsız ettiğimizden aflarını dilerken meselenin aydınlanması için de bize gelen mektubu aynen neşrediyoruz :

"Görüşler,,

Sayın Bay ,

Her şeyden evvel sizi rahatsız ettiğim için kusurumun affını rica ederim. Mecmuanızın 30 uncu sayısında Şükrü Enis imzasını taşıyan "Sabah ve Bir Çocuk,, adlı parçalar benim şiirlerimdir. "Beşik,, te benden aşırılmış bir çok mısralar vardır. Ve bunu her an vesikalarla isbata hazırım. Sayın bay, sizden Şükrü Enis'e yazdığım açık mektubu ve şiirlerin aslını mecmuanızda neşretmenizi rica ederim. Bu çirkin hâdisede sizin hiç bir kötü maksadınızın bulunmadığına emin olduğumdan öyle sanı-

yorum ki isteklerimi yerine getireceksiniz. Şayet aksi vukubulursa kanunun bana verdiği selâhiyet dahilinde hareket etmek zorunda kalacağım. Fakat işin böyle bir neticeye varacağını düşünmek istemem.

Ötedenberi gerek şahsınız ve gerekse mecmuanız hakkında beslediğim sevgi ve takdirlerimin bu çirkin hâdisenin vesile olmasına bilmezsiniz ne kadar üzülüyorum. Hürmetle ellerinizden öper, Adana ve Adana'lılara Mersinde büyüyen bir Topkapı'nın Zonguldak'tan Zonguldağın içten selâmlarını sunarım, Selâmlar.

Holkevi Kütüphanesi Zonguldak

MUZAFFER TAYYIP

Dostum Şükrü Enis (Bilmem sana dostum diye hitap etmek ne derece doğrudur?)

"Görüşler,, in 30 uncu sayısında benim ELEJ'lardan birincisi olan "Bir Çocuk ile Yıldızlar ve Sabah,, adlı parçalarının kendi imzanla neşredildiğini görünce ne kadar sarsıldığımı tahmin edemezsin. İtiraf edeyim ki bu çirkin hareketine bir türlü mâna veremedim. Bununla beraber üzüldüğüm kadar memnun olduğumu da söylemeliyim. Zira ne mal olduğunu öğrenmiş bulunuyorum. Ne dersin? Yeni farkına vardığım kirli çamaşırlarını teşhir edeyim mi? Ama, korkma. Şimdilik bunu yapmayacağım. Görüyorsun ya ben senin kadar insafsız değilim Bu belki bir sene devam eden dostluğumuzun hatırasına hürmet etmek iste-yişimden ileri geliyor. Fakat şu kadarını da çılatayım ki eğer hakikati bir mektupla bildirmezsen hiç istemediğim halde az evvel söylediklerimi yapmak zorunda kalacağım. Ve işte.. Şimdi çok iyi anlamış bulunduğum Antoloji meselesinden başlayacağım. Sakın tekrar dalavere yoluna sapayım deme. Zira imzanı taşıyan mektupların ve kitapların yanımda. Meselâ üstad Arif Nihad Asya'nın, senin dediğine göre kendi imzasını taşıyan "Ayetler,, bu hususta çok işe yarar değil mi?

Belki buraya kadar yazdıklarım biraz sert oldu. Fakat sen bu bayağı hareketinle bunları çoktan hak etmiş bulunmuyor musun? Ne kadar isterdim ki hükümlerimde yanılmış olayım; yani senin yaptığına bir türlü inanmadığım bu çirkin hareketin bir yanlışlığın eseri olduğu meydana çıksın.

NOT : "Beşik,, te benden aşırılmış bir sürü mısra var..

ELEJİ'lerden

BİR ÇOCUK

Bir çocuk tanıyorum ki ben
Saçları altın
Bir çocuk tanıyorum ki ben
Gözleri ondaki bahtın
Zenginliğini söylerdi

Bir çocuk tanıyorum ki ben
Inmezken ağaçlar üzerinden
Bir yığın toprak şimdi.

940 Karacaahmet

Bu şiirler Şükrü Enis'in çok beğendiği şiirlerdir. Onun size yollamış olmasından korktuğum için yazdım. Onda benim daha bir çok şiirlerim vardır.

ARIYORUM

Bilen var mı arıyorum
Gören var mı soruyorum
Sokağa oynamak için
Çıktığım günlerin
Ne olduğunu
Bilen var mı arıyorum
Gören var mı soruyorum
Bana benden bahseden
Benimle çenber çeviren
Komşunun kızını.

939 Topkapı

YILDIZLAR ve SABAH

Geceleri yıldızlara terkedim
Bu uykusuz cenup şehrinde
Yıldızlar gecelerin değil
Geceler yıldızlarındır

Geceleri yıldızlara terkedim
Ve bekleyin getirmesini sabahı ilk trenin
Burası ne tuhaf yer
İlk trenle gelen sabah
Yine ilk trenle gider

A C A B A

Sanıyordum ki eskiden
Büyüyünce yıldızları sayabilirdim
Ve güzelliğine hayatın
Sanıyordum doyabilirim
Yıllar geçti aradan
Yıldızlar kaçmadı hâlâ
Doyamadım güzelliğine hayatın
Büyümedim mi acaba?

940 Prevanatoryum

NOT : Şükrü Enis'ten 19/1/1941 tarihli bir kart aldım. Bu çirkin hâdiseden benim kadar üzüldüğünü söylüyor. Karttan meseleyle ilgisi olan bir kaç satırı aynen alıyorum.

"..... Benim böyle bir şeyle alâkam yok, kardeşim. Vakıa ben "Görüşler,, e bir kaç kendi şiirimle bereber seninkileri de gönderdim. Fakat seninkilerin benim adımla çıkacağını hiç ümit etmiyordum. Ve en son olarak Arif Nihad Asya'ya mektup yazarak işi düzeltmesini istedim.....,, diyor. Bunun ne dereceye kadar doğru olduğunu benden iyi bilirsiniz zannederim.

Muzaffer Tayyıp

Yuvamın Kuşu

Muhayyel Sevgilime :

Sevdamin kuşunu kaçırdım elden
Konduğu kafesi bilen var mıdır?
Kimseler anlamaz öttüğü dilden
Gözümün yaşını silen var mıdır?
Örümcek bağladı üst üste her gün
Pancurlar kapalı hayata küskün
Kapladi yuvamın üstünü hüznün
Bana ondan haber veren varmıdır?

Fıranı ansızın pek garip bir hal
Deseler; cevabı olmayan sual
O gitti elimden dönmesi muhal
Bu halin sırrına eren var mıdır?

Kaçırdım kuşumu ona kanmadan
Tırmandım dağları hiç dayanmadan
Aradım yıllarca ben usanmadan
Söyleyin izini gören var mıdır?

Görmesem bir lâhza sorar arardım
Her sabah saçını çözer tarardım
Kalbinde, ruhunda onun ben vardım
Bu gün de saçını ören var mıdır?

Fuat Kutbay

Bilmelisin Niçin Geldim

Bahçende gül açmış menekşe şebboy
Bahar çiçeklerin dermeğe geldim.
Gül yanak üstünde o al kirazın
Dudağın ucunu öpmeye geldim.
Yayla çiçekleri içinden seni
Bana bir eş diye seçmeye geldim.
Adınla anılan pınar suyunu
Bir daha kanarak içmeğe geldim.
Kapama peçeni dönme arkanı
O güzel yüzünü görmeye geldim.
Uzak yerlerden ben yoluna düşüp
Aşkımı önüne sermeye geldim.

Bekir Sayın

RÜYALAR :

||

Bir deniz dalgalandı..
Tanrıların sesile.
Arzular, uzaklara yollandı...
Gizli efsanelerin,
Büyülü gemisile.
Yelkenler ıslak..
Dalgalar, ninnilerle yüklü...
Ve bilinmiyen yerlerde,
Mevsimler katlı..
Mevsimler bükülü.
Ayetler, suların ardında..
Deniz, bir kitap.
Büyük suçlar..
Saklı duruyor;
Günahlar taşıtı,
Diaları götüren gemi..
Tanrıya ulaştı.
Çileler doldu!..
Geçen çağları versin,
Azap yüklü dünyalar.
Gelsin.. geri gelsin artık
Çocukluğumuzu taşıyan, rüyalar...

M. Galip Güvendik

Daima Böyle

Ürpersin zamanın dalında sükût;
Kuşların söylesinler şarkılarını
Ve yine dökedsun bahçemdeki dut,
Tevekkül içinde yapraklarını.
Bir şafak şuhluğuyla titresin
Ağaçlarımda yemişlerim.
Yine mevsimlerle beraber gelsin,
Mevsimlerle kaybolan ümitlerim.

M. Deligönül

Kayakçılarımız Toroslarda

BENİM HECELERİM :

Derviş

Fakir YUNUS'un ruhuna

Ben derbeder bir devrişim,
Abasızım, abasızım.
Gezeceğim dünya, dünya,
Dinsin sızım, dinsin sızım.

Batan güneşin ardından,
Bir sıyrılabilsen kından;
Aksam göğün kanadından,
Sızım sızım, sızım sızım.

Ben duada yüzen nebi ;
Açıldı göklerin dibi,
Ve şimdi Allahım gibi,
Yalınızım, yalınızım.

SENELER

Toprakta uçuşan tüyler,
Akan ümidlerin yeri...
Anlar ki kopmuş bir yaprak ;
Anlar ki dönemez geri.

Mavi gök avuç avuç nur,
Ve nâmütenahi uyur,
Tezgâhında dokur dokur,
Seneleri, seneleri...

Kemal Sadık

Üstte : Halkevi Okuma Odası. — Altta : Mandolin Kursu

Evimizin Bir Senelik Çalışma Hülâsası

Dil Edebiyat :

Neşretmekte olduğumuz "Görüşler,, mecmuası, Halkevi gayelerine uygun neşriyatıyla muhitine ve memleket irfanına faydalı olmağa çalışmaktadır. Gerek tab'ındaki, gerekse muhteviyatındaki mükemmeliyet yüksek genel sekreterliğimizin de takdir nazarlarına mazhar olmuştur.

Dil Edebiyat Komitesi Lozan günü, Namık Kemal gecesi, Dil bayramı, Atatürk ihtifali, İnönü Zaferi yıldönümü gibi günleri zengin programla karşılamış, bu vesilelerle birçok milli menkıbelerin ve aziz Türk ölümlerinin hatıralarını yaşatmıştır. Komite bu çalışma yılı içinde 22 konferans vermiş, ayrıca kahvehane ve sinema gibi umumî yerlerde de 52 konuşma yaptırmıştır. Bu konferansları 20300 vatandaş dinlemiştir.

Güzel San'atlar :

Güzel san'atları halkımıza sevdirmek gayesine matuf olan mesaisinde bu kolumuz hayli muvaffak olmuş addedilebilir. Bugün çalışmalarına muntazam şekilde devam eden ve sık sık konserler veren bir bandomuz ve iyi yetişmiş elemanlardan mürekkep bir orkestramızla bir halk türküleri ekibimiz mevcuttur. Bu ekipler bir sene içinde on bir konser vermişler ve konserlerimizi 4010 vatandaş dinlemiştir. Gerek orkestramız ve gerekse bando ve halk türküleri ekibimiz ayrıca dil, Edebiyat şubesi ve temsil kolu ile de işbirliği yaparak birçok konferanslardan ve temsillerden sonra da konserler vermişlerdir. Yine bir sene içinde salonumuzda çaylı ve cazlı olmak üzere sekiz aile toplantısı yapılmıştır. Bu toplantılara gelenlerin sayısı 1607 kişidir. Güzel san'atlar kolumuz bu ders yılı esnasında biri kitap, ikisi resim olmak üzere üç de sergi açmak suretile memleketin güzel san'atlar hayatında alâkalı hareketler vücade getirmiştir. Sergilerimizi 14539 vatandaş gezmiştir.

Temsil Kolu :

Köyde, şehirde ve ikisi civar kazalarda dördü de Niğde ve Konya'da olmak üzere on sekiz temsil verilmiş, bu temsilleri 7550 vatandaş seyretmiştir.

Beş kızımızın filen vazife kabul etmeleriyle kadrosunu tamamlayan temsil grupumuz yeni çalışma senesi için daha verimli olmak azmile hazırlıklarına başlamış bulunmaktadır.

Spor Kolu :

Memleketin her türlü spor hareketleriyle yakından alâkadar olmaktadır. İki ay gezisi yapmış, Atatürk koşu-unu tertip etmiştir. Beden Terbiyesi teşekkülü ile her harekette işbirliği yapmaktadır. Son kayak gezisine Halkevi spor kolunda kayıtlı arkadaşlardan bazıları iştirak etmişlerdir.

Sosyal Yardım :

Yardıma muhtaç vatandaşlara 1018-68 lira nakdi yardımda bulunmuş, 522-32 liralık kitap yardımı yapmış, 293 vatandaş muayene ettirmiş, 197 muhtaç vatandaşın da ilâçlarını temin etmiştir. Bu kola bağlı halk işleri büromuz 427 vatandaşın istidasını yazmış, devairdeki işlerini takip ve intaç ettirmiştir.

Halk Dershaneleri ve Kurslar :

Geçen Şubat'dır bir daktilo kursu açılmıştı. Bu kurs üç ay devam etti ve 25 mezun verdi. Mezunlardan mühim bir kısmı kendilerine iş temin etmiş, hayatlarını kazanmak imkânını elde etmişlerdir. Kadınlara ve erkeklere olmak üzere okuma yazma dershaneleri açılmış ve 200 ü mütevaciz vatandaş bu dershanelerde okumak yazmak öğrenmiştir. Hâlen de dördü erkeklere, ikisi kadınlara mahsus olmak üzere açtığımız Halk dershanesinde derslere devam olmaktadır. Halk dershanelerimizin müdâvim ve adedi 200'dür. Dokümacılık ve motor kursu açmak için de gereken tedbiri almıştır.

Kütüphane ve Neşriyat :

Okuma salonumu halka daima açık bulundurulmaktadır. Kütüphanemiz yeni eserler ilâvesile gittikçe zenginleşmektedir. Bir sene içinde okuma salonunda ve gerekse kütüphanede kitap, gazete, mecmua vesaire okuyan vatandaşların altmış bini mütevacizdir. Şehir sinemalarında ve kendi evimiz sinemasında 46 gece muhtelif mevzularda filimler gösterilmiş, bu filimleri 39120 vatandaş seyretmiştir. Ayrıca evimizin hoparlor ve radyosile de muntazaman müzik ve ajans neşriyatı yapılmaktadır.

Köycülük:

Köy gezileri yapılmış, köylülerimizle yakın temaslarda bulunmuştur. Köylülerimiz arasında okuma zevkini tatmin etmek ve bu ihtiyacı imkân nisbetinde karşılamak için sekiz köyde kütüphane tesisine karar verilmiş ve kütüphaneleri hazırlanmıştır. Yakında bu kütüphaneler yerlerine tevzi edilecektir.

Müze ve Tarih:

Eski eserlerin muhafazası ve yeni bulunacak asarın herhangi bir tahribe uğramadan müzeye nakli için icap eden teşebbüsleri almaktan geri kalmamaktadır. İleride yazılacak Adana mücadelesi tarihine vesika hazırlamak yolundaki teşebbüslerimiz hayli ilerlemiştir. Bir çok mücahidin hatıraları toplanmış, bunlar bizzat sahipleri tarafından noter huzurunda tasdik edilmek suretile kıymetlendirilmek üzere daktilo ile tabetirilmektedir.

Yayın Direktörü : ARİF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü : RASİM GÖKNEL
Basıldığı Yer : TÜRKSÖZÜ Bs.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin Adı	Derginin Adı	Kaç Günde Çıktığı
Afyon	Taşpınar	Ayda bir
Amasya	Yeşilirmak	" "
Antalya	Türkkakdeniz	İki ayda bir
Artivin	Çorah	Ayda bir
Bafra	Altınyaprak	" "
Balıkesir	Kaynak	" "
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Burdur	Ayda Bir
Çorum	Çorumlu	" "
Denizli	İnanç	İki ayda bir
Diyarbakır	Karacadağ	Ayda Bir
Edirne	Edirne	" "
Elazığ	Altan	" "
Eminönü	Yeni Türk	" "
"	Halk Bilgisi	" "
Erzurum	Atayolu	İki ayda bir
Eskişehir	Porsuk	Ayda Bir
Gaziantep	Başpınar	" "
Gireson	Aksu	" "
Isparta	Ün	15 Günde Bir
Izmir	Fikirler	Ayda Bir
Kayseri	Erciyeş	" "
Kars	Doğuş	" "
Konya	Konya	" "
Manisa	Gediz	" "
Mersin	İçel	" "
Merzifon	Taşpınar	" "
Milâs	Yeni Milâs	" "
Muğla	Muğla	" "
Niğde	Akpınar	" "
Niksar	Ülker	" "
Trabzon	İnan	" "
Samsun	19 Mayıs	" "
Sinop	Dıranas	" "
Sivas	15 Eylül	" "
Urla	Ocak	" "
Yozgat	Bozok	15 Günde Bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç ayda bir